

В подальшому доцільно організувати у стислі терміни проведення наукових досліджень з проблем пов'язаних із роллю і місцем військової культури керівника-лідера у всеохоплюючій оборони держави.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Военної доктрини України». : Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555.:URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року “Про Стратегію воєнної безпеки України”.: Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121.: URL : <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.
3. Доктрина розвитку військового лідерства у Збройних Силах України, затверджена Начальником Генерального штабу Збройних Сил України 01 грудня 2020 року.
4. Катерина Родак. “Залізний генерал”. Хто такий Валерій Залужний і чому ним усі захоплюються. 3 травня 2022. https://zaxid.net/statti_tag50974/https://zaxid.net/zalizniy_general_n1542092
5. Ковальчук О.П. Мотиваційні аспекти розвитку управлінської культури військового керівника. Вісник Національного університету оборони України. Зб-к наук. праць. – Київ: НУОУ, 2020. Вип. 5 (58). С. 94–99.
6. FieldManualNo. 6–22 "LeaderDevelopment", June 2015. Glossary-1
7. Сектор безпеки і оборони України : стратегічне керівництво та військове управління : монографія / колектив авторів; за заг. ред. І. С. Руснака. К. : ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. С. 230.

Ігор КОЗУБЦОВ, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Професор кафедри військово-гуманітарних дисциплін Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7309-4365>

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ОКРЕМИХ ВІЙСЬКОВО-ГУМАНІТАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Анотація. З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну система військової освіти перейшла до функціонування в екстремальних умовах. За будь-яких умов функціонування для системи військової освіти ключовою особою у науково-педагогічній діяльності є викладач та особа, яка навчається. В науковій доповіді апробується методика викладання окремих військово-гуманітарних навчальних дисциплін здобувачам вищої освіти в умовах воєнного часу.

Ключові слова: методика викладання, військово-гуманітарні дисципліни, здобувач вищої освіт, умови, воєнний час.

Вступ

Постановка проблеми. Система освіти України з 24 лютого 2022 р., як і вся країна, функціонує в екстремальних умовах. Особливістю цього періоду є необхідність поєднання виконання важливих завдань, що тягнуться з минулого та потребують свого логічного завершення з актуальними завданнями, спричиненими війною та завданнями, які визначатимуть перспективу подальшого розвитку системи вищої освіти. В результаті перед системою вищої освіти з'явилися нові виклики [1, с. 163]:

1. Пошкодження та руйнування інфраструктури, приміщень закладів вищої освіти (ЗВО), втрата ними освітнього й дослідницького обладнання;

2. Значні втрати кадрового складу ЗВО, контингенту абітурієнтів/студентів, які вимушені переміщуватися до безпечніших регіонів країни й за кордон (у т. ч. на навчання за кордоном).

Наразі продовжується військова агресія, тож потрібно адаптуватися до реалії війни за якої необхідно продовжувати освітній процес з підготовки здобувачів вищої освіти для потреб національної оборони та економіки.

Незважаючи на повномасштабну війну більша частина науковці не лише не покинули територію України, хоча була така можливість, а навпаки власним прикладом боронили на науковому фронті.

Слід відзначити, що за будь-яких умов функціонування системи військової освіти, ключовою особою у науково-педагогічній діяльності є викладач та особа, яка навчається. До існуючої проблеми освітнього процесу з вибору педагогічних технологій навчання [2] додалась невизначеність в організації освітнього процесу. Таким чином, у визначений розкладом занять 2 академічні години викладач не лише повноцінний актор, але відповідає за дотримання режиму збереження життя здобувачів за умови надходження сигналу оповіщення про повітряну тривогу. Це вимагає зосередження основної уваги не лише командування вищого військового навчального закладу на створенні безпечних умов для перебування в закладах освіти, але і викладачеві, бо головним пріоритетом є життя і здоров'я кожного учасника освітнього процесу, а найважливіша мета педагогічної діяльності в умовах війни – перетворення кожного закладу освіти на територію безпеки. І хоча методичним відділом МОН України розроблено чотири моделі організації навчання: за очною, дистанційною, змішаною та індивідуальною формами (екстернат або сімейна форма) [1, с. 43], вони повністю не вирішують зазначену проблему.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З точки зору нашого дослідження цікавим є інформаційно-аналітичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану»[1], де узагальнено сучасний стан освіта України в умовах воєнного стану. Однак поза уваги авторів залишилось чимало актуальних проблем, які набувають особливого значення в умовах воєнного стану, а саме викладацька (науково-педагогічна) діяльність. Перші практичні пропозиції від викладачів щодо організації освітнього процесу в умовах

воєнного стану в Україні обговорені в контексті всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації[3].

Наразі в Україні відбувається реформування Збройних Сил, а разом із тим виникає потреба у зміні військової освіти та науки. Суттєво в цьому допомагає закордонний досвід, який вивчають і впроваджують наші найкращі фахівці [4]. В зв'язку з цим не вирішеним питанням є проведення наукових розробок з обґрунтуванням методик викладання навчальних дисциплін здобувачам вищої освіти, як єдиного засобу на шляху забезпечення якісної освіти в умовах воєнного часу [5].

Мета доповіді. Апробація методики викладання навчальних дисциплін здобувачам вищої освіти, як єдиного засобу на шляху забезпечення якісної освіти в умовах воєнного часу.

Основна частина

Суттєва автономія навчального закладу, забезпечена Законом України «Про вищу освіту» [6], дозволяє своєчасно та динамічно адаптувати навчальний процес до умов сьогодення [3, с. 30]. Ми вже мали змогу в цьому пересвідчитись під час пандемії COVID-19, коли ВНЗ переходили на дистанційну чи змішану форми навчання. Саме завдяки набутим протягом останніх двох років напрацюванням за даним графіком роботи, зараз ЗВО може забезпечити виконання навчальної програми. Дистанційні чи змішані форми навчання в умовах воєнного стану стали не альтернативою, а виробничою необхідністю. За даних обставин дистанційне забезпечення навчального процесу буде залежати лише від наявності онлайн доступу до мережі інтернет, який зазвичай, наявний на території, де активні бойові дії не проводяться. Даний підхід дозволить зберегти кадровий потенціал, зв'язок зі здобувачами вищої освіти (курсантами), а головне, максимально убезпечити його учасників.

Розглянемо сутність методики викладання військово-гуманітарних навчальних дисциплін здобувачам вищої освіти в умовах воєнного часу. Її обмеженням у застосуванні в ВНЗ є лише за умови повної відсутності в навчальному матеріалі інформації з обмеженим доступом.

Обов'язковим елементом успішного засвоєння навчального матеріалу освітніх компонентів здобувачів вищої освіти є комбінування форм проведення занять. Слід зазначити, що на разі вибір педагогічних технологій навчання є ключовою проблемою суто викладача – суб'єкта освітнього процесу [2]. Одночасно відсутність рекомендацій щодо формалізації у їх виборі, розширює ступінь свободи педагогічної майстерності лектора у творчому пошуку і експериментуванню. Скорочення аудиторного часу (лекцій, практик / семінарів, лабораторних занять) внаслідок повітряної тривоги призводить до порушення логіки навчального процесу. Для забезпечення збалансованості пропонується змішане навчання за технологією «випереджаючого навчання» [7] або «перевернутий клас» [8]. Схема реалізації навчального процесу при перенесенні лекцій в електронне середовищі подано на рис. 1.

За розробленої методики, лекційний курс навчальної дисципліни видається здобувачам завчасно на опрацювання до аудиторних сеансів дистанційних занять. На плановому аудиторному (сеансі дистанційного) занятті відбувається

обговорення і уточнення лекційного матеріалу. Методика потребує подальшого удосконалення у разі необхідності проведення лабораторних чи практичних занять із використанням стаціонарного обладнання ВВНЗ і не можливе її відпрацювання у віддалених умовах.

Активність викладача поступається місцем активності курсантам. Його завданням стає створення умов для їхньої ініціативи пізнавальної діяльності. Викладач відмовляється від ролі простого транслятора готових знань і виконує функцію одного з джерел інформації та помічника в роботі, який організовує самостійну пізнавальну діяльність курсантів з продукування знань про навколишню дійсність, що спонукає до пошуку, дослідження явищ та процесів, самостійного вирішення проблем.

Значний бюджет часу відведений на самостійну роботу дозволить курсантам поглиблено опрацювати навчальний матеріал, підготуватися до проведення заняття. Досягнення курсантів у навчанні залежать не лише від часу, витраченого на позакласні заходи [9], але в певній мірі від обраної гейміфікованої педагогічної технології навчання [10].

Запропонований в роботі комплекс заходів, на нашу думку, створюють такі сприятливі умови при яких курсант, навчаючись у ході комп'ютерної гри, і не підозрює про те, навчається. У комп'ютерній грі на відміну від традиційного навчання на перший погляд немає джерела навчальних знань, що пізнається легко курсантами. Процес навчання розвивається мовою дій в результаті активних контактів курсантів один з одним стає ненав'язливим.

Для закріплення набутих раніше знань та перетворення їх на досвід, курсанту пропонується виконати додаткові завдання з прийому та передачі радіограм кодом Морзе, виконання нормативів з РХБЗ, тестування знань положень статей статутів ЗС України, які визначить рівень його підготовки.

Успішне виконання додаткових завдань надає курсанту відповідне умовне військове звання, а як «бонусом», стрілянина зі стрілецької зброї в електронному тирі.

Висновки

Таким чином, застосування змішаного навчання, дистанційної форми навчання та навчання на випередження дозволить не лише забезпечити виконання навчального плану з опанування освітньої компоненти, а й максимально забезпечити можливості курсантів зі збереження життя і здоров'я в умовах війни.